

MAG HET WAT MEER ZIJN?

RONDE Tafel OVER SOCIAAL-CULTUREEL WERK

(OPGETEKEND DOOR LIEVE DEMEESTER - KBG)

Doet deze uitspraak u ook denken aan een bezoek bij de slager? Hier past ze perfect bij een winderige februari-avond. In het glimmend nieuwe restaurant onder de Aeropolisburcht gaan vijf partners de beleidsnota Cultuur van minister Bert Anciaux te lijf.

Kries Claeys (KAV) en Peter Warson (KWB). Van het sociaal-cultureel front dus. De twee andere gesprekspartners komen uit de wereld van de wetenschap: Ward Govaerts van de Antwerpse Karel de Grote Hogeschool en Fred Dhont van de Sociale Hogeschool Heverlee.

Hugo De Blende van Centravoc is scheidsrechter.

SOCIAAL-CULTUREEL WERK VERGETEN?

HUGO: “In de beleidsnota wordt een poging gedaan om de verschillende cultuurdomeinen – de kunsten, het cultureel erfgoed en het sociaal-cultureel werk – geïntegreerd te benaderen. De poging mislukt.

Dat komt in de eerste plaats omdat de visie van de minister op cultuur sterk individualistisch is. Hij vertrekt van het autonoom individu dat zich zelfstandig ontplooit tot creativiteit en participatie. De persoonlijke identiteit en de maximalisatie van de individuele keuzemogelijkheden staan voorop. Er wordt voorbijgegaan aan de *sociaal-culturele* dimensie. Cultuur is zowel creatief omgaan met beeld, taal, beweging... als sociaal-creatief zijn in allerlei netwerken die op georganiseerde wijze werken aan sociale en culturele bewustwording, emancipatie, maatschappelijke weerbaarheid... Een tweede reden waarom de poging mislukt, is de herleiding van het cultuur- tot een kunstenbeleid. De toekomstige dynamiek in de culturele sector ligt duidelijk in de wereld van de kunsten en het cultureel erfgoed. De dynamiek van het sociaal-cultureel werk wordt blijkbaar afhankelijk gemaakt van die in de kunstensector.

■ Gaat het panel ermee akkoord dat de nota een individualistisch en elitair cultuurbegrip hanteert, waardoor de plaats van het sociaal-cultureel werk marginaal is?”

WARD: “Jawel, ik kan sterk in die redenering meegaan. Als beeld zie ik dan dat cultuur een pijl naar boven krijgt en het sociaal-culturele een pijl naar beneden moet.

De hele ontwikkeling die het sociaal-cultureel werk de laatste vier jaar doorgemaakt heeft, wordt hier omzeggens herleid tot nul. Participatie? Inspraak? Middenveld? Maatschappelijk debat? Alsof deze termen – met de breed uitwaaierende realiteit erachter – nooit bestaan hebben. Het sociaal-cultureel werk is in deze beleidsnota nauwelijks aangeraakt, laat staan uitgewerkt. Bert Anciaux profileert zich heel duidelijk als minister van Cultúúr. Met de nadruk op kunsten en erfgoed. Terwijl cultuur toch een vlag is die een heel verscheiden lading dekt. Eigenlijk heeft het sociaal-cultureel werk een bemiddelingsfunctie. Tussen mensen en kunsten, erfgoed, maar ook tussen mensen en nieuwe ontwikkelingen in de sfeer van omgaan met het leefmilieu, met de derde wereld en noem maar op. Bij deze minister dreigt het precies vanuit die positie tussen de mazen te vallen. Terwijl het het intermediair netwerk bij uitstek is om te bemiddelen tussen – om nu maar iets te zeggen – mensen die zelf amateur-toneel spelen en diezelfde mensen die professioneel theater gaan meemaken.”

KRIES: “Bert Anciaux geeft de indruk niet goed te weten wat hij met het sociaal-cultureel werk aanmoet. Waar zal hij het plaatsen? In de vorige legislatuur was het bij wijze van spreken een beetje een verlengstuk van welzijn. Sociaal-cultureel werk moest er toen voor zorgen dat kansarmoede uitgeschakeld werd, dat mensen uit hun isolement raakten enz. Wij waren bijna een therapeutisch middel tegen de kansarmoede. In de opvatting van de huidige minister worden wij een verlengstuk van de kunsten. Sociaal-cultureel werk als toeleiding naar het cultureel gebeuren. Terwijl er toch evenveel reden is om gelijkwaardigheid tussen al deze cultuurelementen te benadrukken.”

Bij cultuur telt niet zozeer het resultaat, maar vooral het feit aan cultuur te doen.

PETER: “Ik voeg enkel nog toe dat dit verhaal vanuit ons perspectief geen afdoende antwoord geeft op een geatomiseerde samenleving. Vertrekken we vanuit deze premissen naar samenlevingsopbouw, dan komen we in de problemen. Dat vertaalt zich in de behandeling die wij krijgen. Kortom: het is een libertijns verhaal.”

FRED nuanceert: “De minister vertrekt van kunsten, erfgoed en sociaal-cultureel werk. Hij trekt daar raaklijnen tussen. Eigenlijk heeft cultuur een functie in de samenleving. Mijn probleem met deze zienswijze? Een minister kan best de sector van de kunsten en het erfgoed beter kennen dan het sociaal-cultureel werk. Maar dat mag geen reden zijn om dit laatste dan maar – ik zou haast durven beweren – te ‘degraderen’ tot opstap naar kunsten.

Voor mij geen discussie óf óf, maar wel én én. Elk terrein zeg maar met een eigenheid en evenwaardig.

Op zich vind ik het geen slecht idee om tussen deze componenten dwarsverbindingen te maken. Wat mis ik dan? De verbindingen naar andere sectoren in de samenleving. Bijvoorbeeld onderwijs. Als een minister pretendeert een kentering teweeg te zullen brengen en een aantal beleidsmaatregelen te zullen nemen zodanig dat volgende ministers – laten we hopen – er zouden kunnen op verder bouwen, dan zou hij pistes moeten opentrekken naar andere sectoren in de maatschappij. Om het even

wie rond kunst en cultuur een beleid op lange termijn op de sporen wil zetten, zou daar de hele samenleving moeten bij betrekken.

Het individualistisch en elitair aspect dan. Inderdaad een wat beperkte insteek, waarbij de minister vertrekt van jongeren- en stadscultuur. Met een heel eigen interpretatie van wat individualisme nu precies is. Wat smal om van daaruit een cultuurbeleid te gaan staven. Naast steden – die inderdaad een belangrijke *main stream* in cultuur afleveren – zijn in Vlaanderen toch nog andere fenomenen te bespeuren. In plaats van te spreken over een elitair kunstenbeleid zou ik veeleer spreken over een cultuur voor de middenklasse.”

HUGO: “Komen dan toevallig vooral de kunsten en de stadscultuur sterk aan bod? Daar speelt de individualisering wellicht het sterkst. Koren op de molen voor mijn mening dat we hier wel degelijk te maken hebben met een cultuurconcept dat vertrekt vanuit het individu en niet vanuit gemeenschappen en groepen van mensen.”

KRIES: “De minister had toch evenveel redenen om het belang van het sociaal weefsel te benadrukken. Om de rol van het middenveld te benadrukken.”

FRED: “Klopt. Wie een geïntegreerd beleid wil voeren, vertrekt niet van een sterke en een zwakke component. De sterke in dit geval: het individu, de kunsten... de zwakke: het sociaal-culturele, het middenveld... Partnerschap kan pas ontluike op basis van gelijkwaardigheid. Via een meersporenbeleid dat elke sector ten goede komt. En niet te vergeten: dat uiteindelijk de hele samenleving ten goede komt.”

PETER: “Met de voetnoot van de beleidsnota waarin letterlijk staat: ‘Het sociaal-cultureel werk is niet vernoemd in dit kader’, is eigenlijk alles gezegd.”

WARD: “En dan is er nog iets. De aard zelf van het sociaal-cultureel werk brengt een brede waaier van bezige mensen samen. Rond thema’s als milieu, derde wereld, maar evengoed amateurkunsten. Het sociaal-cultureel werk weeft draden tussen al die mensen. De minister hanteert duidelijk als uitgangspunt: ‘Ik ben minister van Cultuur’, dus beperk ik me tot mijn thema’s: kunsten, erfgoed.

Dat andere ministers maar het sociaal-cultureel werk dat op hun thema’s (milieu, opvoeding...) werkt, omkaderen. Ik doe mijn job. Met als risico dat het sociaal-cultureel werk tussen de mazen van het net valt. Tussen alle beleidsnota’s in.”

HUGO: “Ook over het maatschappelijk middenveld rept deze nota niet. Evenmin over de intermediaire functie daarin van het sociaal-cultureel werk. Sluit dat ook niet aan bij dat individualistisch cultuurbeeld van onze minister?”

KRIES: “Zeker. Hij gaat er in heel zijn nota van uit dat mensen mondig zijn, bewust, individuele keuzen maken. Dat ze zelf hun menu en hun programma samenstellen, dat iedereen daar als vanzelfsprekend toe in staat is. Het belang van het middenveld komt in dat verband bij de minister niet op. Hij gaat er van uit dat iedereen al tot en met geëmancipeerd is.

Bert Anciaux wil overheidsvoorzieningen realiseren waaruit de individuele burger dan maar moet kiezen. De klemtoon op een individu dat gemeenschap zal vormen, netwerken gaat maken en zelf een sociaal weefsel zal opbouwen, zit er niet in.”

PETER: “Het is een elitair verhaal omdat het selectief is. Een postmodern individualistisch shoppingverhaal waar hoog gekwalificeerde burgers zich kunnen in vinden.”

WARD: “En inderdaad, zomaar shoppen op de markt van welzijn en geluk is lang nog niet voor iedereen weggelegd. Ook wie daar (nog) niet aan toe zijn, moeten aan hun trekken komen.”

FRED: “In de nota vinden we een verhaal van vraag en aanbod, terwijl het productieproces van cultuur een beetje buiten beschouwing gelaten wordt. Eigenaardig eigenlijk dat cultuuropbouw – zoals wij dat als een van de fundamentele doelstellingen zien van het sociaal-cultureel werk naast gemeenschapsopbouw en *empowerment* – in het sociaal-cultureel werk niet dezelfde vrijplaats krijgt als in de kunsten. In de kunsten zegt men: je mag de kunstenaar niet belemmeren, dat is fundamenteel. Kan kunst de wereld redden? Maar intussen is cultuur maken in een vereniging evengoed wezenlijk en redt dit wellicht ook een beetje de wereld. Daar mag het in deze beleidsnota wel een beetje meer van zijn.”

FRED: “Hoe komt het toch dat de minister het sociaal-cultureel werk niet kent? Ligt dat niet een beetje aan het werkveld zelf?”

PETER: “Enige sérieux graag. Als tussen 1990 en 1994 het Vlaams Centrum voor Volksontwikkeling (VCVO) conferenties organiseert en boeken en weet ik wat al vol-schrijft over het sociaal-cultureel werk en het belang ervan... Waarvan wij dachten: dit brengt toch wel wat stroming en een nieuw elan... Ofwel was dat praat voor de vaak, ofwel gelooft men het niet...”

Het zij zo. De sector is inderdaad misschien niet voldoende assertief op vlak van beeldvorming. Misschien omdat we te hard werken aan de basis en voortdurend met nieuwe mensen bezig zijn. Je mag de zaken niet omdraaien: het is de verantwoordelijkheid van het beleid om oog te hebben voor het geheel. De minister moet voor het geheel van zijn bevoegdheden zorg dragen.”

WARD: “Juist. In de media krijgen inderdaad vooral culturele en artistieke experimenten alle aandacht. Een modetrend. Zoals in de dorpspolitiek. Je mag keihard werken en niemand weet het. Maar de dag dat er iemand v oor zijn huis gaat kamperen omdat het dreigt afgebroken te worden, heeft de hele wereld het gehoord en gezien.”

RETORIEK EN REALITEIT

HUGO: “De vraag naar de maatschappelijke meerwaarde van het sociaal-cultureel werk is niet nieuw. De overheid formuleert het probleem hardop sinds Patrick

Dewael minister van Cultuur was. Zijn opvolgers deden hetzelfde. Ook de administratie laat regelmatig kritische en cynische opmerkingen horen over het sociaal-cultureel werk. Verantwoordelijken in de sector hebben ook hun twijfels. In het begin van de jaren negentig stelde het VCVO drie jaar lang deze problematiek centraal. Volgens de beleidsnota mist het sociaal-cultureel werk vandaag een goede aansluiting op de omgeving en heeft het te weinig oog voor nieuwe noden in de samenleving. Het beleid heeft zich daarop geënt en laat te weinig ruimte voor nieuwe ontwikkelingen in het werkveld.

Om zijn maatschappelijke functie beter dan voorheen waar te maken, moet het sociaal-cultureel werk zijn maatschappelijke meerwaarde aantonen aan de hand van vier functies: ontmoeting, cultuurspreiding, educatie, sociale actie.

■ Wat is volgens het panel de maatschappelijke meerwaarde van het sociaal-cultureel werk in onze postmoderne samenleving?"

FRED: "De vraag naar de legitimiteit is tegelijk opgekomen met de vraag naar bezuiniging. Met andere woorden: de overheid ging vanaf midden de jaren tachtig op zoek naar domeinen die te verantwoorden zijn, met een duidelijk resultaat, er moest gepland en gerationaliseerd worden. Daar zit het probleem en de valkuil van de hele vraag naar legitimiteit. Cultuur is niet meetbaar. Cultuur op zich is waardevol. Je moet niet altijd alles proberen te vangen in een heel sterk outputgericht beleid met resultaatverbintenissen. Bij cultuur telt niet zozeer het resultaat, maar vooral het feit aan cultuur te doen. Wat dat dan precies is? Toekomstgericht de samenleving uitbouwen, cultuur opbouwen (ook waarden, normen, ideeën...) én *empowerment*. Dit laatste gaat verder dan educatie. Mensen moeten kansen krijgen om te leren en om wat ze geleerd hebben in praktijk om te zetten. Dat heet dan participatie. Het vergt natuurlijk politieke moed om dit in een samenleving te erkennen. Je kunt op het einde van de rit moeilijk met cijfertjes uitpakken.

Op de keper beschouwd beschikt het sociaal-cultureel werk enkel over uitgavencijfers, niet over cijfers van wat aangekocht werd.

Cultuur *an sich* leeft op langetermijnpolitiek."

HUGO: "Uit wat gezegd wordt, blijkt enerzijds dat het probleem van de legitimering een probleem is van de overheid die alles wil meten, terwijl cultuur en sociaal-cultureel werk per definitie blijkbaar niet meetbaar zouden zijn. Anderzijds zit het probleem dus ook in de sector zelf."

***Shoppen op de markt van
welzijn en geluk is lang
nog niet voor iedereen
weggelegd.***

WARD: "Eerst nog even toevoegen dat cultuur een van de weinige sectoren is waar over legitimering gepraat wordt. Een voorbeeld. In mijn gemeente met tienduizend inwoners gaf het schepencollege onlangs 48.500 fr. per trimester uit om ieder uur het weerbericht te hebben. Daar is geen discussie over. Dat vind je gewoon terug in de notulen.

Waarom moet de culturele sector, waar het over amper tien miljard gaat, zich wel voortdurend legitimeren? Dat bedrag is een peulschil in vergelijking met uitgaven op andere terreinen. In Doel wordt een dok dat ettelijke miljarden gekost heeft, gewoon dichtgegooid.”

HUGO: “Waarom wordt de vraag naar legitimering in onze sector dan wél voortdurend gesteld?”

WARD: “Ten eerste omdat die zelf almaar met zijn geweten bezig is.”

PETER: “Voor mijn part moeten we eerst de samenleving van vandaag analyseren en dan het verenigingsleven onderzoeken. We leven thans in een utilitaire samenleving.

Met de voetnoot van de beleidsnota waarin letterlijk staat: ‘Het sociaal-cultureel werk is niet vernoemd in dit kader’, is eigenlijk alles gezegd.

Alles moet nuttig zijn. En bovendien zijn wij niet ‘flashy’, niet flitsend, niet vluchtig... Dat betekent dat als je de vraag stelt naar de meerwaarde, wij genoodzaakt zijn om een iets of wat complex verhaal te brengen. We krijgen nauwelijks de tijd om heel het verhaal te doen. Is dit een communicatieprobleem of is het iets méér? We zitten met een beleid dat de druk van die samenleving, die hete adem zeg maar, in zijn nek voelt en misschien ontbreekt dan wel de politieke moed – en niet alleen bij déze minister – om te zeggen: als je een goed beleid

wilt voeren, moet je verder kijken dan de komende twee, drie jaar. Dan moet je het hele verhaal onder ogen durven zien. Moet het iets méér zijn. Kortom.”

HUGO: “De sector zelf zit inderdaad met een probleem om dat complexe verhaal goed te verpakken en te verkopen.”

WARD: “Volgens mij is dit een communicatieprobleem dat je bovendien moeilijk zelf kunt ombuigen. De media spelen zeker een rol. Maar er is méér. Het verschil namelijk tussen retoriek en realiteit. Al die plechtige, belangrijke woorden om te vertellen wat men op het veld doet. Dat heeft de sector gedeeltelijk zelf in handen. Wat wordt er nog waargemaakt aan educatie ter plaatse? Kijk, het is veel beter te zeggen: dat doen we – en slechts dat – gezien de omstandigheden. Maar wát we doen, doen we góed. Dat lijkt me belangrijk. Met de jaren ben ik het zelf erg waardevol gaan vinden dat door het sociaal-cultureel werk een netwerk tussen mensen tot stand komt. Dat is een heel belangrijke rol van het verenigingsleven en mag benadrukt worden. Dat speelt nu plaatselijk heel sterk op het ontmoetingselement. Bovenlokaal speelt zich veeleer de educatie af.”

PETER: “Ik ben het met u eens dat we moeten zeggen wat we echt doen. Van de andere kant... De KWB is vandaag op meer dan negenhonderd plaatsen actief bezig. Daar komen elke maand minstens tien mensen samen. Toch niet niks.”

WARD: “En tóch moet een sociaal-culturele beweging stilstaan bij een kritiek zoals ik die hier nu uitbreng. Omdat je anders opnieuw in een situatie kunt belanden waarbij wie een bedenking uit, steeds de boodschap krijgt: je kijkt niet goed uit je ogen. Terwijl je veel beter onderkent dat de realiteit soms echt problematisch is. Neem de werking in grootsteden. Je kunt de minister toch voorstellen: kijk, wij zitten net zo goed als sommige culturele centra met uitdagingen. In grootsteden bijv. Geef ons een extra injectie om die problematiek op een goede manier aan te pakken. De verscheidenheid in de samenleving is nu eenmaal heel groot. Het klassieke model van verenigingswerk heeft er geen greep meer op. Het bereikt wel nog een groep die nog past in een klassieke manier van werken, maar voor de toekomst moeten we naar nieuwe formules.

De manier waarop je op kritiek reageert, is wel degelijk van wezenlijk belang.”

PETER: “Ik ben het met je eens, je somt een aantal moeilijke domeinen op. Het is niet overal rozengeur en manenschijn. We werken aan nieuwe vormen. Met mensen die nu al overvraagd zijn. Prioriteiten leggen is niet makkelijk. Het kost al zoveel energie om het basisnetwerk in stand te houden dat die innoverende dingen erbovenop moeten. Toch kunnen we beroepskader en vrijwilligers geen oneer aandoen, door dit zomaar weg te wimpelen. Bekijk de KWB van de jongste drie jaar maar eens: openbreken van engagementsvormen, vernieuwing, horizontale programmering. Dit is niet niks. Hoewel het wellicht sneller zal moeten gebeuren. De KWB is een dieseltrein. Eer dat ding op gang komt, ben je al een paar kilometer ver. Maar als het rijdt, rijdt het ook.”

FRED: “De diesel is duur geworden, zegt de minister...”

PETER: “Ja, de diesel is voor iedereen duur geworden.”

KRIES: “Er liggen voor verenigingen een aantal nieuwe uitdagingen. Wij hebben vanuit KAV vrij radicale en resolute keuzen gemaakt. Een deel van het personeel houdt zich uitsluitend bezig met nieuwe zaken. Dat is nu twee jaar bezig.”

WARD: “Vanuit het beleid zou men kunnen zeggen: we honoreren deze inspanningen.”

KRIES: “Dat gebeurt dus niet.”

HUGO: “Met het decreet van 1995 was dat voorzien, maar een programmadecreet maakte de subsidiëring van deze nieuwe activiteiten ongedaan.”

KOMMANEUKERIJ EN BUREAUCRATIE?

HUGO: “De gedeelde verantwoordelijkheid tussen de verschillende beleidsniveaus inzake cultuurbeleid is een belangrijke prioriteit voor de Vlaamse regering. Voor het

lokale niveau zal dat vastgelegd worden in een decreet op het lokaal geïntegreerd cultuurbeleid. Om te kunnen genieten van basistoelagen en projecttoelagen moet de gemeente aan een aantal voorwaarden voldoen:

- er moet een cultuurbeleidsnota gemaakt worden voor zes jaar; de nota integreert de deelnota's van het cultureel centrum, de bibliotheek en andere culturele instellingen;
- de gemeente moet kunnen aantonen dat ze zelf de eigen culturele voorzieningen en het privaatrechtelijk (sociaal-)cultureel werk ondersteunt;
- er moet een actieve communicatie zijn met actoren en burgers volgens een vrij te kiezen systeem van advisering;
- er moet een cultuurbeleidcoördinator komen;
- er moet een culturele basisinfrastructuur ter beschikking zijn;
- de gemeente moet beschikken over een bibliotheek.

De projecttoelagen zijn bedoeld voor vernieuwend werk. Ze kunnen ingediend worden op initiatief van de stad zelf of van het privaatrechtelijk initiatief gesteund door de stad. Het principe van cofinanciering is hier van kracht.

Voor de lokale verenigingen betekent het dat ze ondersteuning krijgen vanuit twee invalshoeken. De landelijke secretariaten ondersteunen hun lokale afdelingen voor inhoudelijke en methodische aspecten. De steden en gemeenten zorgen voor financiële en logistieke ondersteuning van de lokale afdelingen en stimuleren samenwerkingsverbanden. Lokale (sociaal-)culturele verenigingen worden daarnaast ook inhoudelijk en methodisch ondersteund door stedelijke cultuurfunctionarissen. Voor de instellingen (behalve de landelijke gespecialiseerde vormingsinstellingen) betekent dit dat ze tot regionale educatieve platforms (particuliere volkshogescholen) komen onder de coördinatie van de stad.

■ Wat zijn de meningen van de panelleden over dergelijk gedecentraliseerd geïntegreerd lokaal cultuurbeleid? Wat kan ingebracht worden vanuit ervaringen in de jeugdsector?"

FRED: "Ik sta achter de piste van geïntegreerd lokaal cultuurbeleid, maar zit wel met een aantal vragen en bedenkingen. Allereerst dit: de insteek die Anciaux neemt, is een geografische. Terwijl een realiteit – ook een culturele – van een samenleving vaak niet samenvalt met geografische grenzen van steden, gemeenten... Ik vind dit een gevaarlijke valkuil. Je zou kunnen zeggen: o.k., op basis van een rapport duid je die en die stad aan als kernstad. Met het risico dat je terugschroeft wat nu goed draait. Dan krijg je een verschuiving van middelen met een omgekeerd effect.

Een andere bedenking: vanuit de decentralisatie in het jeugdwerk blijkt voor bepaalde voorzieningen het bovenlokale minstens even belangrijk als het lokale. Daar doet zich een probleem voor: uw bestuurlijke niveaus kunnen daar moeilijk op anticiperen omdat er maar een bepaald aantal bestuurlijke niveaus is.

Andere belangrijke voorwaarde: het beleid moet zo dicht mogelijk bij de burger gemaakt worden. Op een planmatige manier. Niet alle bestuurlijke niveaus zijn daar even goed op voorbereid.

Wat ik mis in het verhaal van geïntegreerd lokaal cultuurbeleid? Het is vooral een

planmatige aanpak, maar de finaliteit is niet helemaal duidelijk. Wat is nu precies de meerwaarde of wat bedoelt men juist met 'geïntegreerd'? Ik weet het nog niet. Als bedoeld wordt: wat bestaat, moeten we op elkaar afstemmen en we moeten rationaliseren... moet het dat voor mij niet zijn. Als bedoeld wordt: we zullen netwerken uitbouwen om ontbrekende zaken samen aan te pakken... o.k. dan.

En waar komt de burger hier aan zijn trekken? Men laat de advisering vanuit de burger een stuk vrij. En de installatie van jeugdleden – om weer naar het jeugdwerk te verwijzen – bevordert niet per se de participatie. In de zin van echte deelname.

Wel denk ik dat de hele discussie rond volksontwikkeling een gedroomde kans is om dit werk weer op de agenda te plaatsen en om een stuk legitimiteit te heroveren. Dat is wél gebleken: vanuit de decentralisatie in het jeugdwerk is de jeugd *an sich* meer dan vroeger een belangrijk item geworden in de politiek. Met alle risico's van politisering van dien. Maar in de historische stroom bekeken toch niet onbelangrijk."

PETER: "Ik ben het voor een stuk eens met jouw verhaal, Fred. Behalve dan dat waar de minister concreet beschrijft hoe zo'n geïntegreerd cultuurbeleid zou kunnen, het sociaal-cultureel werk in het verhaal niet voorkomt. Ik geef het maar mee.

De vraag is ook, ten tweede dan: wat is de finaliteit? Het mag toch niet de bedoeling zijn dynamieken te fnuiken door te gaan óvercoördineren en te gaan óverafstemmen op elkaar. Dat risico zit er misschien wel in. Zeker als je dat voor een stuk verambtelijkt. Meteen zitten we bij mijn derde vrees. Met alle respect voor ambtenaren: ik zie dit niet gebeuren tussen negen en vijf. Alles wat verenigingen betreft heeft 's avonds plaats én in het weekend. Overheden – lokale en andere –: dat klikt niet zo goed met het vrij initiatief."

WARD: "Ik ga gedeeltelijk met Fred mee. Ik ken het gedecentraliseerde jeugdbeleid vanuit de kant van de gemeente en er zitten kansen in. Je krijgt een financiële injectie, zeker in gemeenten waar tot nu toe geen subsidies voor verenigingen voorzien zijn. De kwestie van een gemeentelijke beleidsnota en planning: dat is in het jeugdbeleid soms een kommaneukenrij geworden. Daar kruipt veel energie in. Ik zie bijvoorbeeld voor het jeugdwerk nog altijd gemeentebesturen sukkelen met het denken in termen van doelstellingen en middelen. Soms kan het niet eens het onderscheid maken.

Het geheel vraagt een serieuze begeleiding van gemeenten die er zelf niet aan toekomen. Kansen? Zeker, mits men het goed doet. Met een taakverdeling: gemeenten zorgen voor financiële en logistieke ondersteuning. Vooral dat laatste kan meer en beter. Ik zie in meer en meer vooral kleinere gemeenten een tegenstelling tussen decentrale behoeften en een gecentraliseerde goeie infrastructuur, b.v. op tien kilometer van de diverse woon- of dorpskernen. Verenigingen blijven dan toch vaak sukkelen in parochiezaaltjes.

Winstpunt zou in zo'n geval zeker zijn: gedecentraliseerde goede voorzieningen."

PETER: "Inderdaad. Gemeenten mogen niet in de plaats komen of een concurrent worden van het vrij initiatief. Ik stel alleen vast dat dienstcentra – die dan rechtstreekse concurrenten zijn van de ouderenbeweging – als paddestoelen uit de grond rijzen. Soms ontstaat er samenwerking, maar toch blijft de concurrentiepositie moeilijk."

KRIES: “Voor mij is het lokaal cultuurbeleid een heel goeie piste. Het plaatselijk cultureel leven raakt op die manier beter op elkaar afgestemd, plaatselijke actoren ge-coördineerd.

Mijn vrees? Dat het voor vrijwilligers een heel moeilijke zaak wordt. Als die plaatselijke spilfiguren in gesprek moeten treden met goed gevormde en praatgrage cultuurfunctionarissen en andere professionelen... Deze laatste dag-in-dag-uit bezig met de materie. Zij hebben bovendien de budgetten. De eersten: mensen vol goede wil die slechts af en toe en dan nog vrijwillig met die zaken bezig zijn en niet over budgetten beschikken... Als dát geen ongelijke situatie is.”

WARD: “Als je die redenering aanhoudt, werkt het omgekeerd. Vrijwilligers hebben – als ze ondersteund worden – meer tijd vrij om creatief te werken.”

HUGO: “Welke ervaringen brengt het jeugdwerk mee? Als ik daarnet de bedenking hoorde over verambtelijking en gemeenten die moeten ondersteund worden, om dit te kunnen realiseren... Mijn vraag: wat zullen we moeten doen voor de vrijwilligers uit het verenigingsleven die dergelijke discussies over zo'n gemeentelijk cultuurplan zullen moeten kunnen meemaken?”

WARD: “Ook hier is een verschil tussen gemeenten die een goed en adequaat geschoold kader hebben aangeworven en andere waar dat niet zo is. Vooral kleinere gemeenten, die jeugd of cultuur gewoon aan een willekeurige ambtenaar cadeau doen. Er moet in die professionalisering geïnvesteerd worden. Een goeie, professionele jeugdconsulent die weet wat verenigingen doen en die dat naar waarde schat, zorgt voor een versterkend effect, zorgt voor een reële ondersteuning van het vrij initiatief.”

KRIES: “Dat is mooie theorie. Vrijwilligers worden vaak platgewalst.”

Gemeenten mogen niet in de plaats komen of een concurrent worden van het vrij initiatief.

PETER: “Ik zit nog met iets anders. Akkoord met goed begrepen decentralisatie en gemeentelijk cultuurbeleid. Mijn zorg: een van de kenmerken van sociaal-culturele verenigingen is een soort verticale integratie. Van laag tot hoog of van hoog tot laag. Speelt vooral bij sociale actie. Kom je door zo'n plaatselijk cultuurbeleid niet tot atomisering van allerlei verenigingsgetjes op plaatselijk vlak die daar gekoesterd zullen worden en allerlei dingen zullen dien. Maar die voor de globale samenleving die verticale integratie en binding tussen al die lokale afdelingen gaat missen? Gevolg: complete uitholling van de sociale actie en versnippering tot louter plaatselijke problemen. Ik ben bezorgd.”

FRED: “Ik begrijp uw zorg, maar zie toch ook dat veel items blijven hangen op het nationale niveau en niet tot op het lokale niveau doordringen. *Top down, bottom up* is

een pijnpunt. Vooral *top down* dan. De structuur is er nog, maar krijg je ze nog bevolkt? Ik meen dat de toekomst er een is van vele kleinere verenigingen. Of hun sociale impact geringer zal zijn, betwijfel ik.”

HUGO: “Sinds kort hebben de verenigingen een aantal acties lopen. Over problemen die eigenlijk op een landelijk niveau hun beslag moeten krijgen. Hoe kan dat met groepen die enkel een lokale binding hebben?”

WARD: “Er staat niet in de beleidsnota dat deze structuren zullen verdwijnen.”

KRIES: “Het gaat me niet om structuren, maar om maatschappelijke thema’s die niet meer aan bod zullen komen als iedereen lokaal op zichzelf aan het werk zal zijn.”

WARD: “Ik denk dat je toch maar maatschappelijke impact krijgt doordat er bovenaan opgevangen wordt, begeleid en heel gericht en deskundig in het circuit van besluitvorming gebracht wordt. Ik denk daarbij aan problemen als huwelijksgoederenrecht, samenwoners... Als de bovenlagen van verenigingen verschrompelen, is die kracht er niet meer.”

PETER: “Die vrees is gegrond door de visie van de minister op de functie van verenigingen inzake sociale actie.”

HUGO: “Is de vrees van sociaal-culturele verenigingen niet te begrijpen? In de mate dat de nadruk zal gelegd worden op het lokale niveau en de draden met de bovenliggende dynamiek doorgeknipt worden, krijg je toch niet meer dezelfde kracht om sociale actie te voeren? Ik stel ook vast dat lokale groepen die met verschillende problemen bezig zijn – neem nu de milieuorganisaties – de neiging hebben om zich te groeperen. Precies om de thema’s waar ze lokaal mee bezig zijn tot op dat bovenlokale niveau te trekken.”

FRED: “Ik begrijp die bekommernis. Ik lees er in deze nota niets over. Toch lijkt me dat de sociaal-culturele verenigingen best bezorgd zouden zijn over hun toekomstig doelpubliek. Over een draagvlak bij aankomende jongeren. Waar komt het gevaar vandaan?

Ik merk dat jullie leden verouderen. Dit verhaal begint natuurlijk bij de jongeren van vandaag. Jongeren van veertien tot achttien zijn nog heel moeilijk aan te spreken voor een vrijwillig engagement. Ze doen liever een job die veel opbrengt dan b.v. speelpleinwerking. In deze beleidsnota staat overigens zeer weinig over wat er demografisch te gebeuren staat.

Wij zijn niet ‘flatsby’, niet flitsend, niet vluchtig. Dat betekent dat als je de vraag stelt naar de meerwaarde, wij genoodzaakt zijn om een iets of wat complex verhaal te brengen.

Los daarvan herhaal ik mijn vraag: van waar komt het gevaar?
Met deze evolutie dient rekening gehouden bij het ontwikkelen van engagementen.”

HUGO: “De wervingskracht neemt precies toe door landelijk acties te ondernemen, daarmee de media te halen... Dit verhoogt ook de wervingskracht van lokale groepen. In de mate dat de draad tussen het nationale en het lokale niveau doorgesneden wordt, krijg je precies een negatief inwerken op elkaar. Het beeld van de organisatie wordt dan te versnipperd.”

WARD: “Ik zou nog een derde gevaar willen aansnijden. Ik zie meer en meer gespecialiseerde verenigingen (sport- en hobbyclubs...) rond hun kernactiviteit een heus verenigingswerk ontwikkelen. Zij zullen duidelijk ook mee aan deze tafel zitten. Het merkwaardige aan deze verschuivingen in lokaal engagement is dat ook vrij laaggeschoolde mensen in dat werk inschuiven.”

MAG HET WAT MEER ZIJN?

WARD: “Deze beleidsnota gaat in de richting van minder verzuiling, meer lokaal. Dat is positief. Over de bedoelingen en de middelen, mocht het wel wat meer zijn.”

FRED: “Ook de timing ontbreekt. Het beleidsinstrumentarium is voor mij wel vernieuwend, bijvoorbeeld waar het gaat van kwantitatieve naar kwalitatieve regelgeving. Maar, we krijgen enkel de principes, nog geen instrumenten. Wordt dus vervolgd. Deze beleidsnota.”